

MỘT SỐ VẤN ĐỀ VỀ VIỆC

TÍNH TOÁN CÁC CHỈ TIÊU THỐNG KÊ THEO QUÝ CỦA TÀI KHOẢN QUỐC GIA

Hoàng Phương Tấn
Vụ Hệ thống Tài khoản quốc gia

Tính kịp thời của các chỉ tiêu chủ yếu tính theo quý của Tài khoản quốc gia

Mục đích của tính GDP và một số chỉ tiêu chủ yếu của TKQG theo quý là cung cấp sớm cho các nhà hoạch định chính sách kinh tế, xã hội những thông tin về sự thay đổi trong hoạt động kinh tế của đất nước qua các quý trong năm và so sánh với cùng thời kỳ của các năm trước.

Các chỉ tiêu tính theo quý của Tài khoản quốc gia cung cấp một số thước đo kinh tế chủ yếu thường xuyên hơn và kịp thời hơn. So với các chỉ tiêu trong Tài khoản quốc gia hàng năm, các chỉ tiêu chủ yếu tính theo quý ở Việt Nam hiện nay ít chi tiết hơn, tập trung tính toán những thay đổi về mức độ sản xuất và chi phí cho sản xuất: chỉ hạn chế ở giá trị sản xuất và giá trị tăng thêm của các ngành và bắt đầu tính toán sử dụng cuối cùng GDP phân theo loại sử dụng, giá thực tế và giá so sánh. Tuy vậy, các chỉ tiêu chủ yếu tính theo quý đó của Tài khoản quốc gia cũng cung cấp được các công cụ đo lường hoạt động kinh tế tương đối đầy đủ, bổ sung cho Tài khoản quốc gia hàng năm và các số liệu thống kê kinh tế vĩ mô khác. Chúng là một phần của hệ thống thông tin tổng hợp để giám sát và quản lý nền kinh tế.

Tính mùa vụ trong ước tính theo quý các chỉ tiêu chủ yếu của Tài khoản quốc gia

Khi ước tính các chỉ tiêu chủ yếu của TKQG theo quý, số liệu tính toán có những thay đổi thường xuyên về lượng và giá trị

giữa các quý, một trong những nguyên nhân là do yếu tố về mùa vụ thí dụ: giá trị sản xuất ngành nông nghiệp, thủy sản phụ thuộc vào thời vụ sản xuất và thu hoạch sản phẩm; tiêu dùng tăng lên cao trong tháng tết, mùa cưới, mùa lễ hội; có "thời vụ" của hoạt động xây dựng, du lịch, vận tải; tăng chi ngân sách vào cuối năm,...

Quy luật thay đổi theo mùa vụ của hoạt động sản xuất, kinh doanh, tiêu dùng giúp cho việc kiểm tra tính hợp lý của các số liệu ước tính theo quý để loại bỏ yếu tố thay đổi do mùa vụ trong số liệu tính toán quý bằng phương pháp điều chỉnh mùa vụ. Phương pháp điều chỉnh mùa vụ là phương pháp lượng hoá những thay đổi theo mùa vụ thường xuyên và loại trừ ảnh hưởng của yếu tố này trong số liệu tính theo quý. Các chỉ tiêu chủ yếu tính theo quý đã được điều chỉnh mùa vụ sẽ cho phép so sánh số liệu giữa các quý phục vụ cho việc nghiên cứu sự thay đổi của các chỉ tiêu tổng hợp từ quý này sang quý khác trong năm và do đó có thể dự báo những thay đổi bất thường của các hoạt động kinh tế.

Quy trình tính toán

Hiện nay, để tính các chỉ tiêu chủ yếu theo quý, Vụ Hệ thống Tài khoản quốc gia quy ước tính theo ba bước như sau:

Ước tính (mang tính chất dự báo): vào ngày 20 tháng cuối quý. Số liệu để ước tính dựa vào số liệu thực hiện 2 tháng và dự báo tình hình tháng cuối cùng.

Tính lần thứ nhất: được thực hiện trước khi ước tính cho quý tiếp theo, tức là vào khoảng 10 tuần sau khi kết thúc quý. Vào thời điểm này, nhìn chung số liệu về quý trước đã đủ hơn. Việc xác định lại thông tin, số liệu và các biến động trong hoạt động sản xuất là căn cứ cần thiết để ước tính cho quý tiếp theo.

Tính chính thức: được thực hiện sau khi số liệu báo cáo chính thức cả năm đã tính xong. Ở lần tính này, công việc chủ yếu là điều chỉnh số liệu của 4 quý phù hợp với số liệu tính cho cả năm.

Các chỉ tiêu cơ bản trong ước tính quý

Chỉ tiêu cơ bản là những chỉ tiêu mà :

- Sự thay đổi của chúng có ảnh hưởng lớn (hoặc quyết định) đến xu hướng phát triển của các chỉ tiêu kinh tế tổng hợp như giá trị sản xuất, giá trị tăng thêm, tiêu dùng, tích lũy,... trong quý.

- Tại thời điểm ước tính và tính lần thứ nhất, nguồn thông tin, số liệu về các chỉ tiêu này đã có sẵn hoặc dễ dàng tính toán. Các chỉ tiêu cơ bản này được khai thác từ các nguồn thông tin thống kê hoặc của các cơ quan tổng hợp.

Mỗi ngành có những chỉ tiêu cơ bản riêng, thí dụ đối với trồng trọt là diện tích gieo trồng, đối với xây dựng là vốn đầu tư XD/CB thực hiện, đối với thương nghiệp là doanh thu thương nghiệp,... trong quý.

Trong một số ngành hay một số chỉ tiêu, số liệu tính cho một quý không hoàn chỉnh như khi tính cho một năm. Vì vậy, sau khi tính chính thức các chỉ tiêu Tài khoản quốc gia hàng năm, thông tin về sản xuất, sử dụng GDP của các quý trong năm đã đầy đủ hơn, cần phải điều chỉnh số liệu ước tính các quý.

Nguồn thông tin

Để ước tính các chỉ tiêu chủ yếu của TKQG theo quý, cần khai thác số liệu từ nhiều nguồn:

- Tài liệu và kết quả điều tra mẫu chuyên đề về thông tin phục vụ cho tính theo quý của năm cơ bản.

- Báo cáo thống kê định kỳ tháng, quý, năm do Tổng cục Thống kê ban hành.

- Báo cáo tài chính tháng, quý của các đơn vị sản xuất kinh doanh theo chế độ do Bộ Tài chính ban hành.

- Số liệu và thông tin theo quý từ các Vụ thống kê chuyên ngành của Tổng cục thống kê.

- Số liệu và thông tin theo quý từ các Bộ, cơ quan tổng hợp như: Bộ Tài chính, Ngân hàng Nhà nước, Bộ Kế hoạch và Đầu tư, Tổng cục Hải quan, Tổng cục Thuế,...

- Số liệu và thông tin từ các đơn vị hạch toán toàn ngành như: Bưu chính viễn thông, Ngân hàng, Vận tải hàng không, Vận tải đường sắt.

- Kết quả một số cuộc điều tra định kỳ của Tổng cục Thống kê.

Những năm gần đây, thống kê TKQG đã tiến hành nghiên cứu phương pháp luận và vận dụng vào thực tiễn tính thử nghiệm chỉ tiêu GDP quý trên phạm vi cả nước, hình thành được một dãy số liệu theo quý của các năm liên tục. Với kết quả đạt được, ngành Thống kê đã công bố trên phương tiện thông tin đại chúng về tình hình kinh tế, tốc độ tăng trưởng GDP và một số ngành chủ yếu của từng quý trong năm. Mặt khác, với kinh nghiệm tính toán trong thực tế, ngành Thống kê đã hoàn thiện dần phương pháp và cơ sở thông tin tính GDP quý theo phương pháp sản xuất; và đến nay đang chuyển sang nghiên cứu xây dựng phương pháp tính theo sử dụng cuối cùng. Đây là một bước phát triển của thống kê Tài khoản quốc gia Việt nam ■